

משרד האוצר
Ministry of Finance

אגף
הכלכלן הראשי

השפעת מלחמת חרבות ברזל על שוק העבודה באוקטובר 2023

דצמבר 2023

אגף הכלכלן הראשי
צוות מחקר - שוק העבודה
משרד האוצר

כותבי העבודה: כפיר בץ ואסף גבע. תודה לד"ר שמואל אברמזון על ההערות
והדגשים; ולנג'יב עמרייה ואוהד ושלר על הסיוע הרב בניתוח הנתונים.

עיקרים

- החל מה-7 באוקטובר ישראל מצויה במלחמה בעלת השלכות משמעותיות על הכלכלה ושוק העבודה. במסגרת המלחמה הוכרז על גיוס מילואים נרחב, הושתו מגבלות מטעם פיקוד העורף על פעילות המשק ומערכות החינוך, ותושבים מהישובים הקרובים לרצועת עזה ולגבול לבנון פונו מבתיהם. מעבר לכך, ירי הרקטות הנרחב על ישראל הוביל לשיבוש הפעילות העסקית ולשגרת האזרחים ובכללם הצרכנים והמועסקים.
- הניתוח בעבודה זו אומד את היקף ההשפעה של המלחמה על שוק העבודה בחודש אוקטובר על בסיס נתוני סקרי כוח אדם חודשיים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. אנו מנתחים את הפגיעה בתעסוקה שנובעת הן מצד הביקוש (עובדים שנעדרו מעבודתם בשל סגירת העסקים או צמצום פעילותם) והן מצד היצע העבודה (עובדים שנעדרו ממקום העבודה בשל גיוס למילואים, ומסיבות שונות שאינן נפוצות בתקופות שגרתיות).
- המועסקים שנעדרו ממקום עבודתם בשל המלחמה אינם שקולים לבלתי מועסקים (מובטלים) לפי ההגדרה הסטנדרטית של הלמ"ס, שמספרם לא השתנה בחודש אוקטובר. עבור מרבית הנעדרים הקשר עם המעסיק לא נותק במהלך החודש והם שמרו על מקום עבודתם למרות ההיעדרות בשל המלחמה. עם זאת, העלייה במספרם משקפת את הפגיעה בתשומת העבודה בחודש אוקטובר.
- בעקבות המלחמה נעדרו בחודש אוקטובר כ-764 אלף מועסקים מעבודתם בשל כלל הסיבות הקשורות למלחמה (כ-18% מהמועסקים), זאת בהשוואה ל-17 אלף נעדרים בחודש ספטמבר מאותן סיבות – עלייה של כ-750 אלף נעדרים בשל המלחמה. 280 אלף מועסקים נעדרו בשל צמצום פעילות העסקים (צד הביקוש), כ-140 אלף בשל גיוס למילואים, ו-345 אלף בשל סיבות אחרות הקשורות לצד ההיצע.
- שיעור גבוה של נעדרים ממקום העבודה מסיבות שקשורות למלחמה בענפי האירוח ואוכל (36%), בינוי (35%), ואמנות ופנאי (34%); ופחות בענפי המינהל המקומי (4%), ההיי-טק (10%), הבריאות (12%) והשירותים הפיננסיים (13%). בענף ההיי-טק בולט במיוחד שיעור המועסקים שנעדרו בגלל גיוס למילואים (7%) בעוד שיתר הסיבות מסבירות 3% בלבד מהנעדרים בענף.
- שיעור גבוה של נעדרים ממקום העבודה מסיבות שקשורות למלחמה בדרום וצפון המדינה ובפרט בנפות הגולן (39%), צפת (33%) ואשקלון (27%). עקב המצב, הלמ"ס לא פקד בחודש אוקטובר את ישובי עוטף עזה.
- שיעור גבוה של נעדרים ממקום העבודה מסיבות שקשורות למלחמה בקרב עצמאים ובפרט בקרב עצמאים שאינם מעסיקים (33%) - פי 2 משיעור השכירים שנעדרו ממקום עבודתם מאותן סיבות. כמחצית מהעצמאים שאינם מעסיקים נעדרו בשל סיבות הקשורות לצמצום הפעילות העסקית (16%).

- שיעור גבוה של נעדרים ממקום העבודה מסיבות שקשורות למלחמה בקרב האוכלוסייה הערבית, גם בשל סיבות שקשורות לצד הביקוש לעובדים אך בעיקר בשל סיבות הקשורות להיצע העבודה. שיעור הגברים הערבים שנעדרו ממקום עבודתם עמד על 28%, כאשר 16% נבעו בשל ירידה בהיצע העבודה שרובו המוחלט אינו בשל גיוס למילואים. שיעור ההיעדרות הגבוה שנובע מצד ההיצע, שמאפיין גם את היעדרות הנשים הערביות (15%), יכול לנבוע למשל מסיבות של קשיים של נגישות למקומות העבודה בתקופת המלחמה, השפעה אפשרית גבוהה יחסית של שיבוש מערכת החינוך וסיבות אפשריות נוספות כמו חשש להגיע למקומות העבודה בתקופת המלחמה. השונות בהיקף ההיעדרות בין יתר קבוצות האוכלוסייה נמוכה יחסית (15%-17%) אך ישנו הבדל ניכר בגורמים להיעדרות בין הקבוצות. כך, סיבה בולטת להיעדרות של גברים יהודים שאינם חרדים היא גיוס למילואים (7%), בעוד שבקרב גברים חרדים הסיבה העיקרית להיעדרות היא מסיבות אחרות בצד ההיצע, בדומה לנשים חרדיות ויהודיות שאינן חרדיות.
- זינוק חד בשיעור שעות העבודה מהבית בחודש אוקטובר (17%) ביחס לספטמבר (7%). העבודה מהבית נפוצה יותר בענפי היי-טק (46%) והשירותים הפיננסיים (43%). כמו כן שיעור העבודה מהבית עולה במידה ניכרת עם רמות ההשכלה כאשר נשים עובדות מהבית יותר מגברים בכל רמות ההשכלה. ייתכן שהאפשרות של נשים לעבודה מרחוק הייתה גורם ממתן לשיעור הנעדרות מסיבות הקשורות למלחמה.

הקדמה

החל מה-7 באוקטובר ישראל מצויה במלחמה בעלת השלכות משמעותיות על הכלכלה ושוק העבודה. במסגרת המלחמה הוכרז על גיוס מילואים נרחב, הושתו מגבלות מטעם פיקוד העורף על פעילות המשק ומערכות החינוך, ותושבים מהישובים הקרובים לרצועת עזה ולגבול לבנון פונו מבתיים. מעבר לכך, ירי הרקטות הנרחב על ישראל הוביל לשיבוש הפעילות העסקית ולשגרת האזרחים ובכללם לזו של הצרכנים והמועסקים.

הניתוח בעבודה זו אומד את היקף ההשפעה של המלחמה על שוק העבודה בחודש אוקטובר על בסיס נתוני סקרי כוח אדם חודשיים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.¹ אנו מנתחים את הפגיעה בתעסוקה שנובעת הן מצד הביקוש והן מצד היצע העבודה. בצד הביקוש, אנו בוחנים את מספר העובדים שנעדרו מעבודתם בשל סגירת העסקים או צמצום פעילותם (להלן: סיבות כלכליות). בצד היצע העבודה אנו בוחנים את מספר העובדים שנעדרו ממקום העבודה בשל גיוס למילואים; ומסיבות שונות שאינן נפוצות בתקופות שגרתיות (להלן: סיבות אחרות) – ובהן למשל טיפול בילדים כתוצאה מהשבתת מערכת החינוך, או חשש להגיע למקום העבודה בשל מצב המלחמה, אולם הנתונים הקיימים אינם מאפשרים לזהות את הסיבות הפרטניות הללו.²

המועסקים שנעדרו ממקום עבודתם בשל המלחמה אינם שקולים לבלתי מועסקים (מובטלים) לפי ההגדרה הסטנדרטית של הלמ"ס, שמספרם לא השתנה בחודש אוקטובר כפי שנראה בהמשך. עבור מרבית הנעדרים הקשר עם המעסיק לא נותק במהלך החודש והם שמרו על מקום עבודתם למרות ההיעדרות בשל המלחמה. עם זאת, העלייה במספרם משקפת את הפגיעה בתשומת העבודה בחודש אוקטובר שנבעה מהמלחמה.

יש לציין שבשבוע הראשון של המלחמה לא נערכה פקידה לסקר כוח אדם ולכן למעשה נתוני אוקטובר אינם מייצגים את השבוע של חול המועד (השבוע הראשון של החודש) אלא את תקופת המלחמה באוקטובר. כמו כן לאורך כל החודש לא נערכה פקידה בעוטף עזה ובאופקים כלל.³

¹ המחקר נערך בסביבת המחקר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בהתבסס על קובצי רשומות פרט שהוכנו לצורך ביצוע המחקר על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ושמהם הושמטו פרטי זיהוי. בהזדמנות זאת אנו רוצים להודות לעמיתינו בלמ"ס על הנגשת הנתונים ולגב' מירב פסטרנק על הסיוע הרב.

² המשיבים לסקר שמדווחים שנעדרו ממקום עבודתם בשבוע האחרון מדווחים על הסיבות להיעדרות. מעבר לסיבות שגרתיות כמו היעדרות בשל מחלה, תאונה, חופשה, חגים, או בשל מזג האוויר; ישנן סיבות שרלוונטיות יותר למצב המלחמה והן סיבות כלכליות (עובדים שנעדרו מעבודתם בשל סגירת העסקים או צמצום פעילותם), מילואים, וסיבות אחרות. בחודש אוקטובר 2023 חל זינוק בבחירת שלושת האפשרויות הללו כפי שנראה בהמשך העבודה.

³ להסבר מפורט אודות הפקידה של חודש אוקטובר ראו [ההודעה לתקשורת](#) של הלמ"ס.

ממצאים

1. בעקבות המלחמה נעדרו בחודש אוקטובר כ-764 אלף מועסקים מעבודתם בשל כלל הסיבות הקשורות למלחמה (כ-17.6% מהמועסקים), זאת בהשוואה ל-17 אלף נעדרים בחודש ספטמבר מאותן סיבות – עלייה של כ-750 אלף נעדרים בשל המלחמה

תרשים 1 מתאר את מספר המועסקים שנעדרו ממקום עבודתם מסיבות הקשורות למלחמה לפי פירוק הסיבות שתואר לעיל. מהתרשים עולה שבחודש אוקטובר חל זינוק בהיעדרות מועסקים מסיבות כלכליות שנובעות מצמצום הפעילות של העסקים (אינדיקציה לירידה בביקוש לעובדים) והוא גבוה בכ-266 אלף מועסקים ממספר הנעדרים מסיבה זו בחודש ספטמבר. חלק מאותם מועסקים יצאו למשל לחל"ת וקיבלו דמי אבטלה מהמדינה⁴, ובחלק אחר מהמקרים ייתכן שהעובד נשאר בעסק אך לא עבד בפועל⁵.

מעבר לכך, גם היצע העבודה ירד באופן ניכר בחודש אוקטובר. כך, לפי הסקר כ-140 אלף מועסקים נעדרו מעבודתם בחודש אוקטובר בשל גיוס למילואים (בהשוואה למספרים מאד נמוכים בחודשים רגילים), ו-345 אלף נעדרו מסיבות אחרות שקשורות למלחמה כפי שתואר לעיל; בעוד שבחודש ספטמבר מספר הנעדרים משתי הסיבות הללו יחדיו עמד על כ-3 אלף.

בסה"כ בחודש אוקטובר נעדרו כ-764 אלף מועסקים מעבודתם בשל כלל הסיבות הקשורות למלחמה (כ-17.6% מהמועסקים), זאת בהשוואה ל-17 אלף נעדרים בחודש ספטמבר מאותן סיבות – עלייה של כ-750 אלף נעדרים בשל המלחמה.⁶

⁴ כך למשל, לפני נתוני שירות התעסוקה כ-117 אלף דורשי עבודה חדשים נרשמו עבור הפסקת עבודה בחודש אוקטובר, החל מה-8 לחודש; ולפי נתוני הביטוח הלאומי כ-83 אלף היו זכאים לדמי אבטלה עבור הפסקת עבודה בתקופה זו. נתונים אלו מובאים כאן כאינדיקציה לכך שלא כל מי שהוגדר כנעדר מסיבה כלכלית יצא לחל"ת אך ישנו קושי מתודולוגי לערוך השוואה מלאה בין הנתונים בגלל הגדרות שונות של תנאי זכאות וסיבות רישום בגופים השונים.

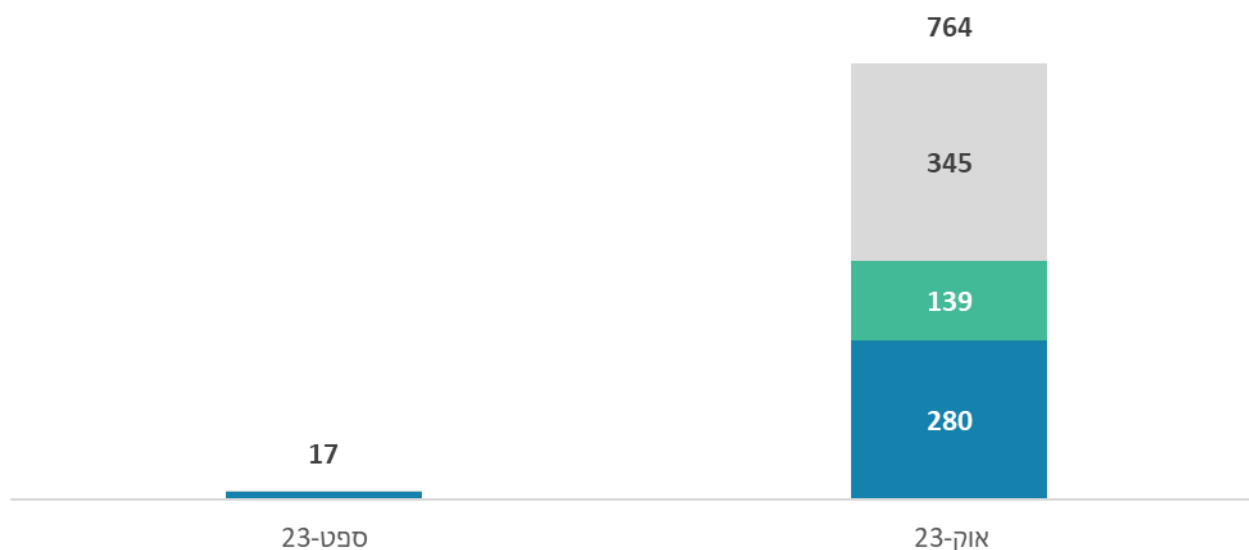
⁵ בחלק מהמקרים המעסיק יכול היה להיות זכאי למענק עבור הוצאות השכר של העובד, ובחלק אחר של המקרים ייתכן שהמעסיק והעובד הגיעו להסדר מסוים בנוגע לשכרו של העובד על אף שלא עבד בפועל מסיבות שונות.

⁶ 78% מהנעדרים ממקום עבודתם בחודש אוקטובר מכלל הסיבות הקשורות למלחמה הינם בגילאי העבודה העיקריים (25-64) – שיעור דומה לחלקה של קבוצת גיל זו בתעסוקה (80%). זאת כשיעור הנעדרים מסיבה של מילואים הינו מעט גבוהה בגילאי העבודה העיקריים (מהווים 83% מסך הנעדרים מסיבה זו), בעוד שבהיעדרות מסיבה כלכלית וסיבות אחרות הקשורות למלחמה שיעורן נמוך (76% ו-78% בהתאמה).

מספר המועסקים הנעדרים ממקום עבודתם מסיבות הקשורות למלחמה, גילאי 15+ (אלפים)

תרשים 1

נעדרים אחרים בשל המלחמה ■ מילואים ■ נעדרים מסיבות כלכליות

מקור: עיבודים של אגף הכלכלן הראשי לנתוני סכ"א של הלמ"ס

* השבוע של חול המועד אינו מקבל ביטוי בנתוני אוקטובר 2023.

מעבר לכך, בכל חודש ישנם נעדרים מסיבות נוספות שאינן קשורות למלחמה (היעדרות בשל מחלה, תאונה, חופשה, חגים, או בשל מזג האוויר). בחודש אוקטובר 2023 סך הנעדרים מסיבות אלו עמד על 156 אלף, לעומת כ-227 אלף בחודש ספטמבר שבו חלו ראש השנה ויום כיפור (תרשים 2). עם זאת מספר הנעדרים מסיבות שאינן קשורות למלחמה באוקטובר אינו שונה באופן מהותי בהשוואה לחודשים ללא חגים או כאלו שאינם מתאפיינים בחופשות מרובות (חגי הקיץ).⁷ ניתן היה לשער אפריורית שבתקופת המלחמה מועסקים ייקחו פחות ימי חופש ואולי אף ינצלו פחות ימי מחלה, דבר שהיה משפיע לחיוב על הגעתם למקומות העבודה וכאפקט מקזז לירידה בתעסוקה שנובעת מהסיבות שקשורות למלחמה. אולם משום שנראה שאין כך המצב אנו לא כוללים ביתר הניתוח את ההתייחסות לנעדרים מסיבות שאינן קשורות למלחמה.

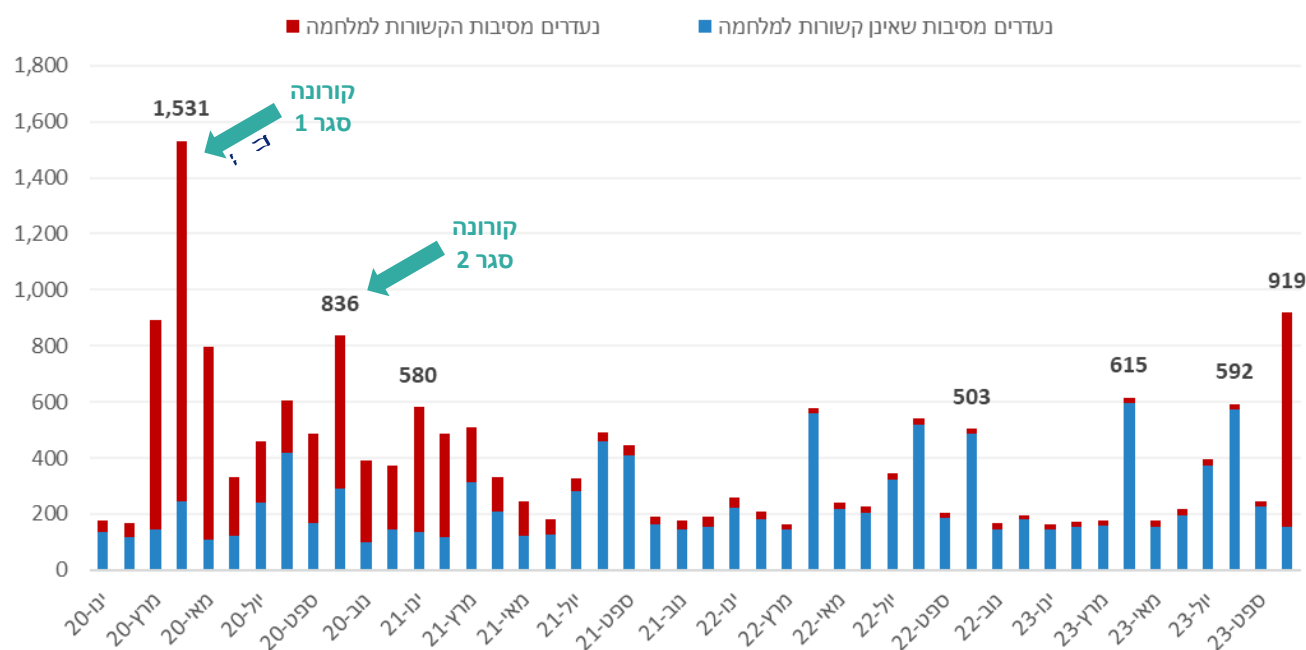
עוד עולה מתרשים 2 שסך המועסקים שנעדרו ממקום עבודתם בחודש אוקטובר (919 אלף) נמוך משיא גל הקורונה הראשון (אפריל 2020 אז היו כ-1.5 מיליון מועסקים שנעדרו ממקום עבודתם), ומעט גבוה מזה של גל הקורונה השני שחל באוקטובר 2020 (אז היו 836 אלף נעדרים וחל בו חג סוכות). כמו כן, מספר הנעדרים ממקום עבודתם בחודש

⁷ כאמור, בשבוע הראשון של המלחמה לא נערכה פקידה לסקר כוח אדם ולכן למעשה נתוני אוקטובר אינם מייצגים את השבוע של חול המועד (השבוע הראשון של החודש) אלא את תקופת המלחמה באוקטובר שבה לא היו חגים.

אוקטובר 2023 היה גבוה בכ-300 אלף מזה של חודש אפריל 2023 אז חל חג פסח, ובכ-330 אלף ביחס לחודש אוגוסט 2023 (שיא חופשת הקיץ).

מספר המועסקים הנעדרים ממקום עבודתם מסיבות הקשורות למלחמה* ומסיבות אחרות (אלפים)

תרשים 2

מקור: עיבודים של אגף הכלכלן הראשי לנתוני סכ"א של הלמ"ס

* היעדרות מסיבות הקשורות למלחמה הינה היעדרות מסיבות כלכליות, מילואים או מסיבות אחרות (מעבר לסיבות שגרתיות של היעדרות בשל מחלה וכו'). השבוע של חול המועד אינו מקבל ביטוי בנתוני אוקטובר 2023.

מעבר לעלייה במספר הנעדרים בחודש אוקטובר לא חל שינוי במספר הבלתי מועסקים בהשוואה לחודש ספטמבר (150 אלף) וחלה עלייה של כ-10 אלף איש במי שאינם בכוח העבודה (לא מחפשים עבודה) בגלל פיטורין או סגירת מקום העבודה בשנתיים האחרונות (מ-18 אלף בספטמבר ל-28 אלף באוקטובר).⁸ בהחלט ייתכן שחלק מעלייה זו נובעת מסיבות הקשורות למלחמה אולם בשלב זה לפחות מדובר בתופעה קטנה ביחס למספר המועסקים הנעדרים ממקום עבודתם בתקופת המלחמה וחלקה יכול לנבוע מתנדויות בנתונים החודשיים. מעבר לכך הניתוח של קבוצת אוכלוסייה זו (אלו שיצאו מכוח העבודה) יכול להכרח גם את מי שיצא מכוח העבודה בחודשים הקודמים. בשל הסיבות הללו המשך הניתוח בעבודה מתמקד בנעדרים ממקום העבודה מסיבות הקשורות למלחמה, אולם יש לעקוב אחר האפשרות שתופעת היציאה מכוח העבודה תתרחב בחודשים הבאים, ובפרט ככל שהמלחמה תימשך ואיתה הפגיעה בפעילות

⁸ ראו נספח א'.

העסקית. נציין שנתוני הבלתי מועסקים ואלו שעוזבים את כוח העבודה באים לידי ביטוי בנתוני שיעור ההשתתפות ושיעור התעסוקה המובאים להלן (תרשים 3), אך כאמור, חלקם בירידת המדדים באוקטובר הינו קטן ביותר בשלב זה.

מתרשים 3 עולה ששיעור ההשתתפות ירד בחודש אוקטובר ב-0.8 נקודות אחוז אך נותר גבוה ביחס לתקופת הקורונה.⁹ הירידה הצנועה יחסית בשיעור ההשתתפות נובעת מכך שכלל המועסקים הנעדרים ממקום עבודתם מוגדרים כחלק מכוח העבודה. לעומת זאת, שיעור התעסוקה שאינו כולל את הנעדרים מסיבות שקשורות במלחמה (הקו הכחול המלא בתרשים) ירד באופן ניכר בחודש אוקטובר – 11.3 נקודות אחוז.¹⁰ ירידה זו מהווה כמחצית מהירידה בתעסוקה מסיבות דומות בתקופת הסגר הראשון של הקורונה (אפריל 2020) ומעט גבוהה יותר (בכ-1.1 נקודות אחוז) מהירידה שחלה בתעסוקה בתקופת הסגר השני (אוקטובר 2020 ביחס לטרומ משבר הקורונה). נדגיש שנתון זה אינו תואם את ההגדרה הרשמית של הלמ"ס לשיעור התעסוקה (שאינה מנכה ממספר המועסקים את הנעדרים ממקום העבודה) ומטרתו היא לשקף את סך הפגיעה בתעסוקה בשל המלחמה ובהשוואה למשבר הקורונה.

הקו הכחול המקווקו בתרשים 3 משקף (בהמשך למוצג בתרשים 2) את סך המועסקים בפועל, כלומר ללא נעדרים ממקום עבודתם מכל סיבה שהיא; ומטרתו להמחיש שהירידה במספר המועסקים הפעילים בחודש אוקטובר הייתה מעט מצומצמת יותר ביחס לחודש ממוצע בשנה משום שבחודשים אחרים כמו אפריל או אוגוסט מספר רב של מועסקים אינו עובד בפועל (בשל החגים או לקיחת חופשות).

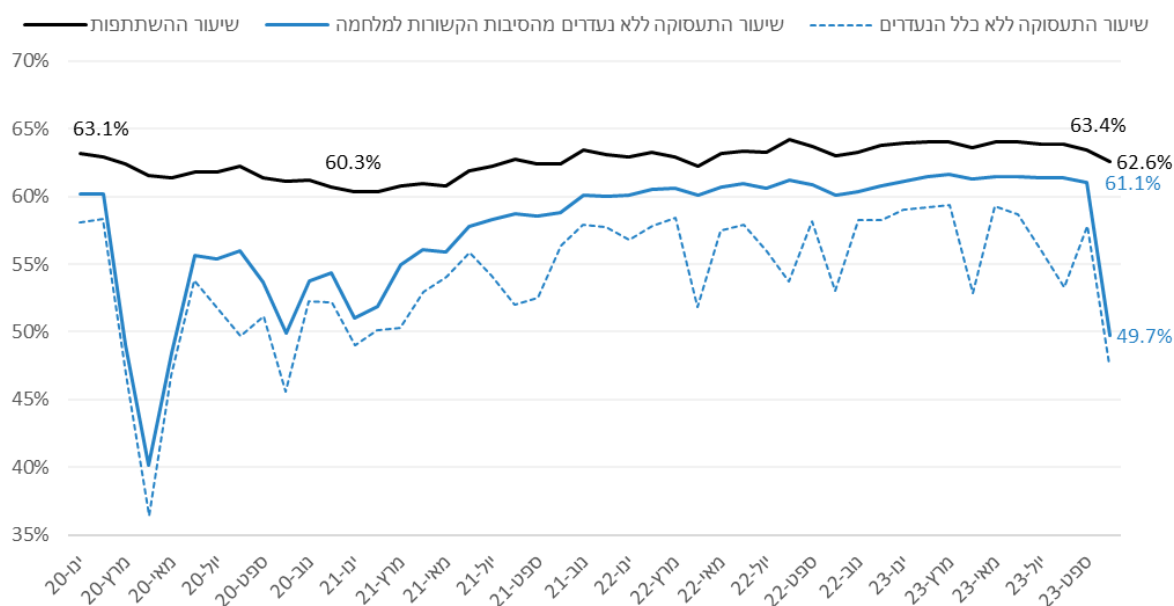
דרך נוספת להמחיש את הירידה הכוללת בתשומת העבודה היא להסתכל על סך שעות העבודה השבועיות בפועל של המועסקים (תרשים 4) על מנת לקחת בחשבון גם את מספר המועסקים שנעדרו מהעבודה וגם את שעות העבודה בפועל של מי שעבד באותו החודש. מהניתוח עולה שהפגיעה בתשומת העבודה בחודש אוקטובר מבחינת שעות עבודה הייתה מתונה במקצת בהשוואה לפגיעה שהוצגה לעיל מבחינת שיעור המועסקים. כך, בהשוואה של חודש אוקטובר לעומת ספטמבר - בעוד שחלה ירידה של 17.7% במספר המועסקים בפועל (ללא נעדרים), סך שעות העבודה בפועל ירד בצורה מעט מתונה יותר (15.5%). זאת משום שבעוד שממוצע שעות העבודה השבועיות של מועסקים שעבדו בפועל בחודש אוקטובר (38.3) דומה לממוצע החודשים ינואר-ספטמבר 2023 (38.4), הוא גבוה ביחס לממוצע השעות של המועסקים שעבדו בפועל בחודשי החגים, אפריל (34.3) וספטמבר (37.3).

⁹ הנתונים המוצגים הם נתונים מקוריים כדי להיות מתואמים עם יתר ההגדרות במסמך זה שלא ניתן לנכות מהם עונתיות. [לפי הלמ"ס](#), שיעור ההשתתפות מנוכה עונתיות ירד ב-0.4 נקודות אחוז ביחס לספטמבר.

¹⁰ בגילאי העבודה העיקריים שיעור התעסוקה ללא הנעדרים מסיבות שקשורות למלחמה פחת ב-13.6 נקודות אחוז מ-78.5% בספטמבר ל-64.9% באוקטובר. הירידה הגדולה יותר בשיעור התעסוקה של גילאי העבודה העיקריים למרות ששיעור הנעדרים ביחס למספר המועסקים דומה לגילאי +15 כפי שתואר לעיל (הערת שוליים 7) נובעת מכך ששיעור התעסוקה בגילאי העבודה העיקריים גבוה יותר מלכתחילה.

תרשים 3

שיעור ההשתתפות והתעסוקה ללא הנעדרים ממקום
עבודתם בשל סיבות הקשורות למלחמה*, גילאי +15

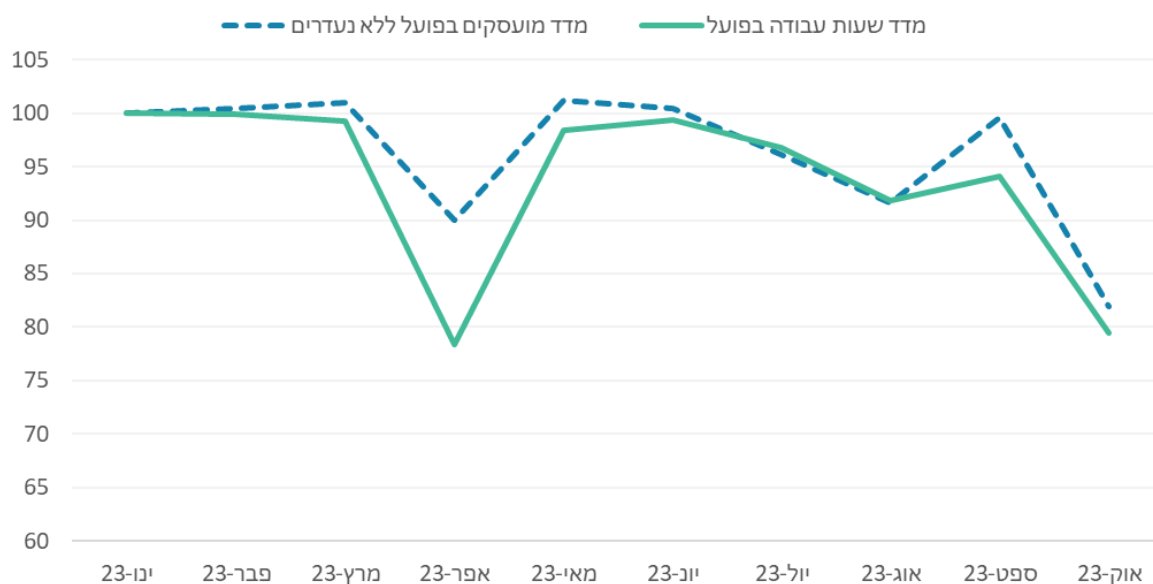

מקור: עיבודים של אגף הכלכלן הראשי לנתוני סכ"א של הלמ"ס

* היעדרות מסיבות הקשורות למלחמה הינה היעדרות מסיבות כלכליות, מילואים או מסיבות אחרות (מעבר לסיבות שגרתיות של היעדרות בשל מחלה וכו'). השבוע של חול המועד אינו מקבל ביטוי בנתוני אוקטובר 2023.

תרשים 4

מדד סך שעות עבודה ומועסקים ללא כלל הנעדרים
(ינואר 2023=100)

מקור: עיבודים של אגף הכלכלן הראשי לנתוני סכ"א של הלמ"ס

* השבוע של חול המועד אינו מקבל ביטוי בנתוני אוקטובר 2023.

2. שיעור גבוה של נעדרים ממקום העבודה מסיבות שקשורות למלחמה בענפי האירוח ואוכל, בינוי, ואמנות ופנאי; ופחות בענפי המינהל המקומי, ההיי-טק, הבריאות והשירותים הפיננסיים. בענף ההיי-טק בולט במיוחד שיעור המועסקים שנעדרו בגלל גיוס למילואים (7%) בעוד שיתר הסיבות מסבירות 3% בלבד מהנעדרים בענף

תרשים 5 מתאר את פירוק סיבות ההיעדרות של המועסקים ממקום עבודתם בשל המלחמה שתוארו לעיל לפי ענף כלכלי (בתוספת ענף ההיי-טק שמוצג בנפרד בתרשים¹¹). הענפים בתרשים מסודרים בסדר יורד לפי שיעור המועסקים שנעדרו בענף (הבארים) ומעליהם מוצג (באדום) מספר העובדים שנעדרו בענף מסיבות שקשורות למלחמה.¹² מהתרשים עולה שבענפי האירוח ואוכל, הבינוי, והאמנות בידור ופנאי שיעור הנעדרים ממקום עבודתם מסיבות הקשורות למלחמה הוא הגבוה ביותר (36%, 35% ו-34% בהתאמה). בשלושת הענפים הללו הירידה בביקוש לעובדים מהווה גורם בולט וגבוה ביחס לענפים אחרים, אך נוסף לכך גם שיעור לא מבוטל של עובדים שנעדרו מסיבות אחרות שקשורות לצד היצע העבודה. נדגיש שבענף הבינוי, כמו גם בחקלאות, חלקם של העובדים הזרים והפלסטינים הינו גבוה יחסית ורבים מהם לא הגיעו לעבודה בחודש זה (וגם בחודש נובמבר).¹³ ככלל, העובדים הלא ישראליים בענפים אלו כמעט ואינם מיוצגים במדגם של סקר כוח אדם ועל כן הפגיעה בענפים אלו בפועל היא משמעותית יותר ממה שעולה מהסקר.¹⁴

ענפים שנפגעו מבחינת מספר המועסקים במלחמה מעט מתחת לממוצע הכללי (17.6%) הם ענפי השירותים המקצועיים, המסחר והתעשייה ושלושת הענפים שנפגעו במידה הפחותה ביותר הם ענפי הבריאות והרווחה, ההיי-טק ובמיוחד ענף המינהל המקומי והציבורי. בענף ההיי-טק בולט במיוחד שיעור המועסקים שנעדרו בגלל גיוס למילואים (7% מסך המועסקים בענף) בעוד שיתר הסיבות מסבירות 3% בלבד מהנעדרים.

¹¹ ההיי-טק אינו אחד מענפי הכלכלה הסטנדרטיים. כשני שליש מהמועסקים בו הם מענף מידע ותקשורת והיתר מענפים אחרים (תעשייה ושירותים מקצועיים מדעיים וטכניים). לטובת הניתוח ענף ההיי טק הוגדר לפי תתי הענפים 21,26,303,62,631,720,721.

¹² לשם הפשטות נתוני הנעדרים מתייחסים לכלל הנעדרים מסיבות הקשורות למלחמה בחודש אוקטובר ללא הפחתה של נעדרים מאותן סיבות בחודש סטנדרטי אחר משום מיעוט בתצפיות בחודשים אחרים מסיבות אלו (ראו תרשים 1) ולטובת אחידות בין הענפים השונים והחיתוכים הנוספים שיוצגו בהמשך.

¹³ טרם המשבר מספר העובדים הזרים בענף החקלאות עמד על כ-30 אלף (מהם 7.6 אלף שאינם חוקיים) ומספר העובדים הפלסטינים בענף עמד על כ-8.7 אלף. ביחד הם היוו יותר ממחצית מסך העובדים בענף. לפי הנתונים שקיימים בידינו מספר העובדים הזרים מהענף שעזבו את הארץ נכון לסוף חודש אוקטובר עמד על כ-8.3 אלף (10 אלף נכון לתחילת חודש דצמבר במקביל לכניסה של כ-500 בלבד) ועובדים פלסטינים כמעט שלא הורשו לעבוד בישראל כלל.

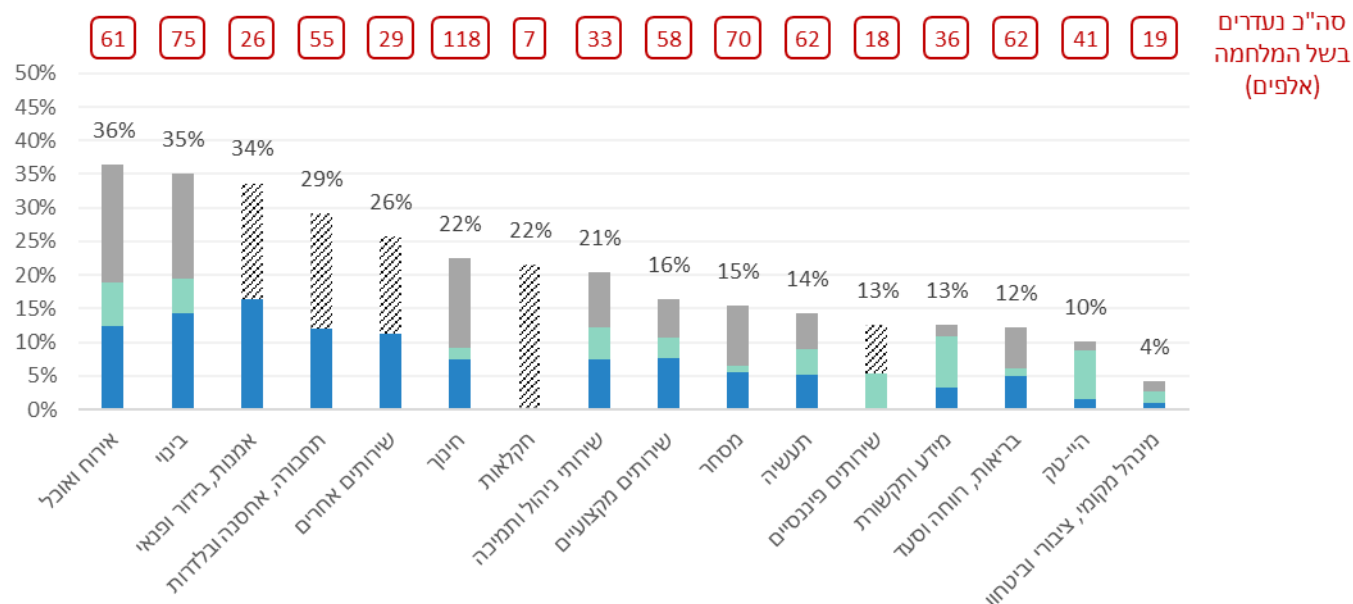
בענף הבניין מספר העובדים הזרים טרם המשבר עמד על כ-31 אלף (מהם 2.8 אלף שאינם חוקיים) ומספר העובדים הפלסטינים בענף עמד על כ-73 אלף. ביחד הם היוו כשליש מסך העובדים בענף. לפי הנתונים שקיימים בידינו מספר העובדים הזרים מהענף שעזבו את הארץ נכון לסוף חודש אוקטובר עמד על כ-3.6 אלף במקביל לכניסה של 700 (4.7 אלף נכון לתחילת חודש דצמבר במקביל לכניסה של 2.1 אלף) ועובדים פלסטינים כמעט שלא הורשו לעבוד בישראל כלל.

¹⁴ פלסטינים חוזרים בכל יום לשטחי הרשות ואינם נכללים בסקר כוח אדם ועובדים זרים נדגמים רק בתנאי שהם שוהים מעל שנה ברציפות בארץ אך ישנו קושי לדגום עובדים שאינם גרים בדירות קבועות אלא באתרי הבנייה ובשטחים החקלאיים.

שיעור הנעדרים מסיבות הקשורות למלחמה לפי ענף כלכלי, אוקטובר 2023

תרשים 5

■ נעדרים מסיבות כלכליות ■ מילואים ■ נעדרים אחרים בשל המלחמה ⚡ לא ניתן לפרט את הסיבות עקב מיעוט תצפיות

מקור: עיבודים של אגף הכלכלן הראשי לנתוני סב"א של הלמ"ס

* רק ענפים שמהווים מעל 1% מסך המועסקים אך כולל את ענף החקלאות בשל הרלוונטיות שלו למשבר בשל היעדרות עובדים זרים ופולסטינים רבים כתוצאה מהמלחמה. במקום שבו לא ניתן לעשות חלוקה בין סיבות שונות להיעדרות בשל מיעוט בתצפיות לפחות באחת הקטגוריות אוחדו הסיבות השונות לסיבה אחת לא מפורטת (הבאר המקווקו בתרשים). ההיי-טק אינו אחד מענפי הכלכלה הסטנדרטיים. בשני שליש מהמועסקים בו הם מענף מידע ותקשורת והיתר מענפים אחרים (תעשייה ושירותים מקצועיים מדעיים וטכניים). לטובת הניתוח ענף ההיי-טק הוגדר לפי תתי הענפים 21,26,303,62,631,720,721. תיתכן שונות מסוימת בנתונים ברמת תתי הענפים בכל ענף. השבוע של חול המועד אינו מקבל ביטוי בנתוני אוקטובר 2023.

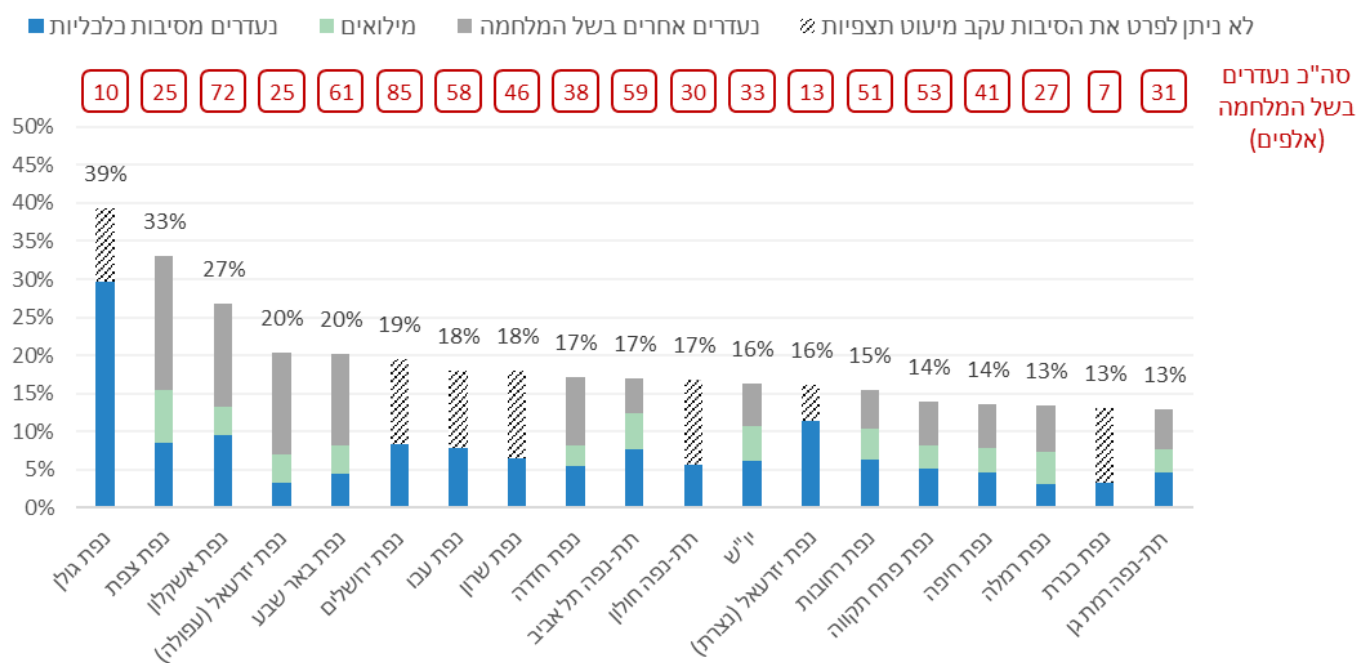
3. שיעור גבוה של נעדרים ממקום העבודה מסיבות שקשורות למלחמה בדרום וצפון המדינה ובפרט בנפות הגולן, צפת ואשקלון

מתרשים 6 עולה ששיעור המועסקים שנעדרו ממקום עבודתם בשל המלחמה בנפת הגולן היה הגבוה ביותר (39%), יותר מפי 2 מהממוצע הארצי, כאשר הסיבה המרכזית לכך היא הירידה הגבוהה בביקוש לעובדים בנפה (30%). בשל כך שמדובר בנפה קטנה יחסית, חלקם של הנעדרים בנפה מסך הנעדרים בחודש אוקטובר בגלל המלחמה עומד על כ-1.2% בלבד (או כ-10 אלף מועסקים). גם בנפות צפת¹⁵ (שגובלת עם גבול הלבנון בחלקו המרכזי) ואשקלון¹⁶ (הגובלת עם צפון רצועת עזה) שיעור הנעדרים גבוה ביחס ליתר הנפות (33% ו-27% בהתאמה).

בנפת יזרעאל (עפולה), ונפת באר שבע¹⁷ שיעור הנעדרים ממקום עבודתם בשל המלחמה הינו מעט מעל הממוצע (20% בשתייהן) כאשר הסיבה המרכזית להיעדרות בנפות אלו נובעת מסיבות הקשורות יותר להיצע העבודה.

שיעור הנעדרים מסיבות הקשורות למלחמה לפי נפה, אוקטובר 2023

תרשים 6

מקור: עיבודים של אגף הכלכלן הראשי לנתוני סכ"א של הלמ"ס

* במקום שבו לא ניתן לעשות חלוקה בין סיבות שונות להיעדרות בשל מיעוט בתצפיות לפחות באחת הקטגוריות אוחדו הסיבות השונות לסיבה אחת לא מפורטת (הבאר המקווקו בתרשים). השבוע של חול המועד אינו מקבל ביטוי בנתוני אוקטובר 2023.

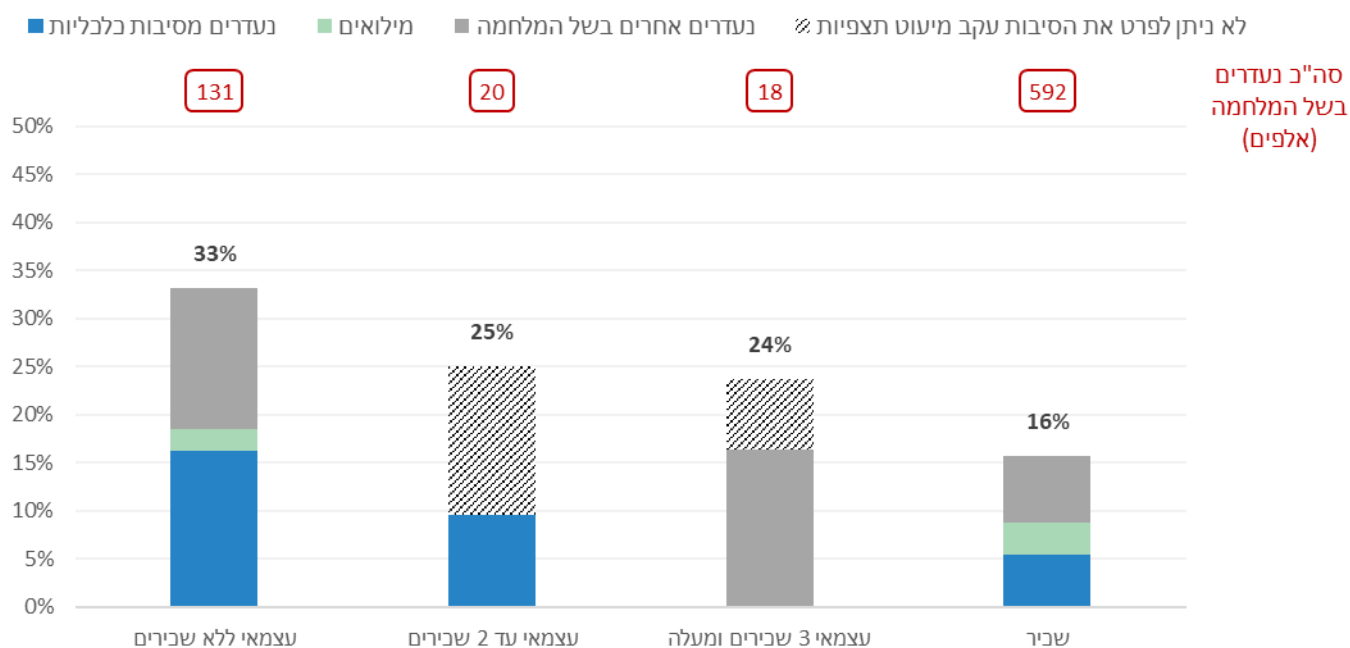
¹⁵ כוללת בין היתר את הערים צפת וקריית שמונה שתושבים רבים בה פונו במהלך חודש אוקטובר.
¹⁶ כוללת בין היתר את הערים אשדוד, אשקלון, קריית גת, קריית מלאכי ושדרות שבהם גרים רוב גדול של תושבי הנפה. מעבר לכך נזכיר שיטובי עוטף עזה אינם נכללו במדגם של סכ"א לחודש אוקטובר ועל כן התוצאות של הנפה עלולות להיות מוטות.
¹⁷ חלק משיטובי עוטף עזה והעיר אופקים אינם נכללו במדגם של סכ"א לחודש אוקטובר. עם זאת הם מהווים חלק קטן יחסית במספר התושבים בנפה ולכן ייתכן שבשל כך התוצאות של הנפה מוטות מעט.

4. שיעור גבוה של נעדרים ממקום העבודה מסיבות שקשורות למלחמה בקרב עצמאים ובפרט בקרב עצמאים שאינם מעסיקים

מתרשים 7 עולה שעצמאים חוו ירידה חדה יחסית בתעסוקה בחודש אוקטובר. כך, שיעור העצמאים שאינם מעסיקים שכירים שנעדרו מעבודתם בעקבות המלחמה עומד על 33% - פי 2 משיעור השכירים שנעדרו ממקום עבודתם מאותן סיבות. כמחצית מהעצמאים שאינם מעסיקים נעדרו בשל סיבות הקשורות לצמצום הפעילות העסקית (16%). עצמאים שמנהלים עסק שבו הם מעסיקים שכירים נעדרו באופן מתון יותר (כ-25%), כאשר נראה שהסיבה העיקרית להיעדרות ממקום העבודה נובעת מסיבות שאינם צמצום הפעילות או סגירת העסק.

שיעור הנעדרים מסיבות הקשורות למלחמה לפי מעמד כלכלי, אוקטובר 2023

תרשים 7

מקור: עיבודים של אגף הכלכלן הראשי לנתוני סב"א של הלמ"ס

* במקום שבו לא ניתן לעשות חלוקה בין סיבות שונות להיעדרות בשל מיעוט בתצפיות לפחות באחת הקטגוריות אוחדו הסיבות השונות לסיבה אחת לא מפורטת (הבאר המקווקוו בתרשים). השבוע של חול המועד אינו מקבל ביטוי בנתוני אוקטובר 2023.

5. שיעור גבוה של נעדרים ממקום העבודה מסיבות שקשורות למלחמה בקרב האוכלוסייה הערבית, גם בשל סיבות שקשורות לצד הביקוש לעובדים אך בעיקר בשל סיבות הקשורות להיצע העבודה

מתרשים 8 עולה ששיעור הנעדרים ממקום עבודתם מסיבות הקשורות למלחמה בקרב הגברים הערבים הוא הגבוה ביותר ועומד על כ-28%. 12% מהגברים הערבים נעדרו בשל ירידה בצד הביקוש לעובדים (היעדרות בשל צמצום הפעילות בעסק) והיתר נעדרו בשל סיבות אחרות שקשורות להיצע העבודה, כשמרביתן בשל סיבות אחרות שאינן בשל גיוס למילואים.¹⁸ שיעור ההיעדרות הגבוה של הגברים הערבים מצד הביקוש יכול להיות מוסבר בחלקו בשיעורם הגבוה בענפים שפעילותם נפגעה באופן נרחב יחסית – כמו למשל בענף הבינוי, אירוח ואוכל ותחבורה.¹⁹ לעומת זאת, שיעור ההיעדרות הגבוה שנובע מצד ההיצע, שמאפיין גם את היעדרות הנשים הערביות, יכול לנבוע למשל מסיבות של קשיים של נגישות למקומות העבודה בתקופת המלחמה, השפעה אפשרית גבוהה יחסית של שיבוש מערכת החינוך וסיבות אפשריות נוספות כמו חשש להגיע למקומות העבודה בתקופת המלחמה. עבודה נוספת של האגף שתתמקד באופן נרחב יותר בפירוק הגורמים להיעדרות בשל המלחמה של קבוצות האוכלוסייה השונות תפורסם בקרוב.

השונות בהיקף ההיעדרות בין יתר קבוצות האוכלוסייה נמוכה יחסית (15%-17%) אך ישנו הבדל ניכר בגורמים להיעדרות בין הקבוצות. כך, סיבה בולטת להיעדרות של גברים יהודים שאינם חרדים היא גיוס למילואים (7%), בעוד שבקרב גברים חרדים הסיבה העיקרית להיעדרות היא מסיבות אחרות בצד ההיצע²⁰, בדומה לנשים חרדיות ויהודיות שאינן חרדיות. בסה"כ גברים נעדרו מעט יותר ממקום עבודתם מנשים בחודש אוקטובר (19% ו-17% בהתאמה), בעיקר בשל היעדרות בשל גיוס למילואים ומעט פחות בשל סיבות כלכליות (צד הביקוש) או סיבות אחרות שהן מצד ההיצע (להרחבה ראו נספח ב').

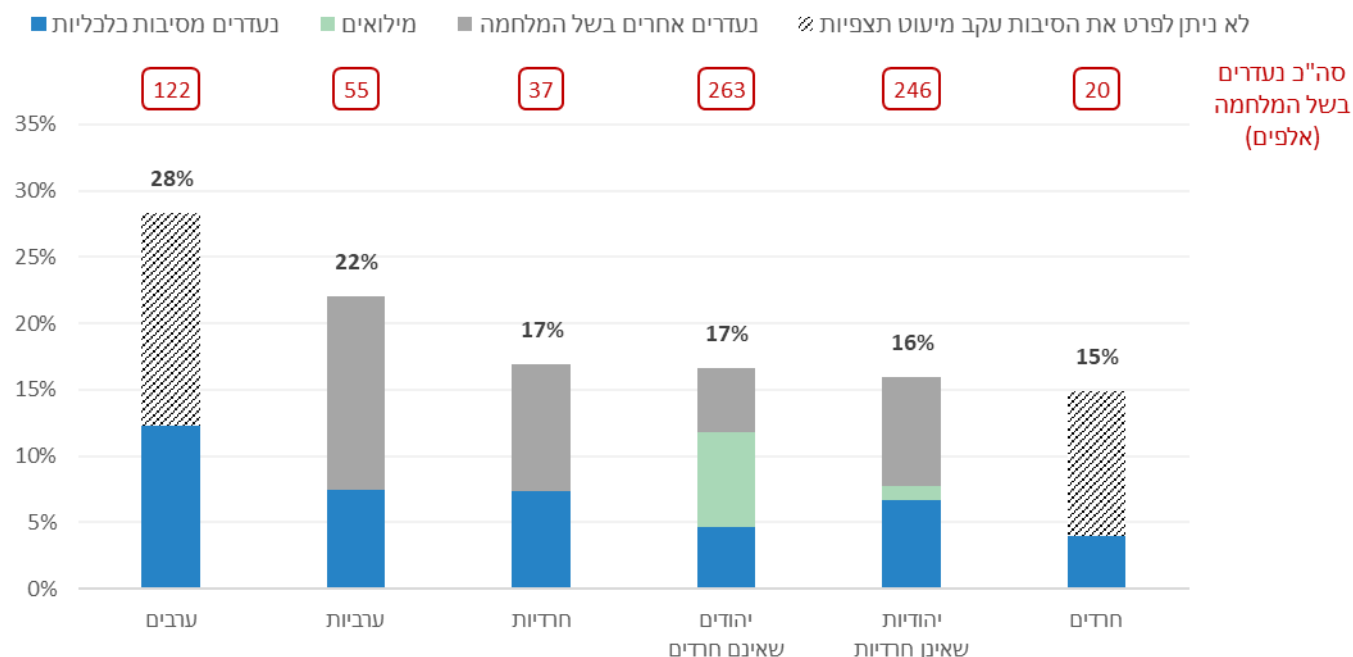
¹⁸ בשל מספר התצפיות הנמוך שבכל זאת נעדרו בשל גיוס למילואים אנו מנועים מלפרסם את פירוק הממצאים של צד ההיצע העבודה אך ניתן לומר שהרוב המוחלט נובע מסיבות אחרות הקשורות למלחמה.

¹⁹ כך למשל, 22% מהגברים הערבים עבדו בענף הבינוי במחצית הראשונה של שנת 2023 בעוד שכלל המועסקים בענף מהווים 5.2% מכלל המועסקים.

²⁰ בשל מספר התצפיות הנמוך שבכל זאת נעדרו בשל גיוס למילואים אנו מנועים מלפרסם את פירוק הממצאים של צד ההיצע העבודה אך ניתן לומר שהרוב המוחלט נובע מסיבות אחרות הקשורות למלחמה.

שיעור הנעדרים מסיבות הקשורות למלחמה לפי קבוצת אוכלוסייה, אוקטובר 2023

תרשים 8

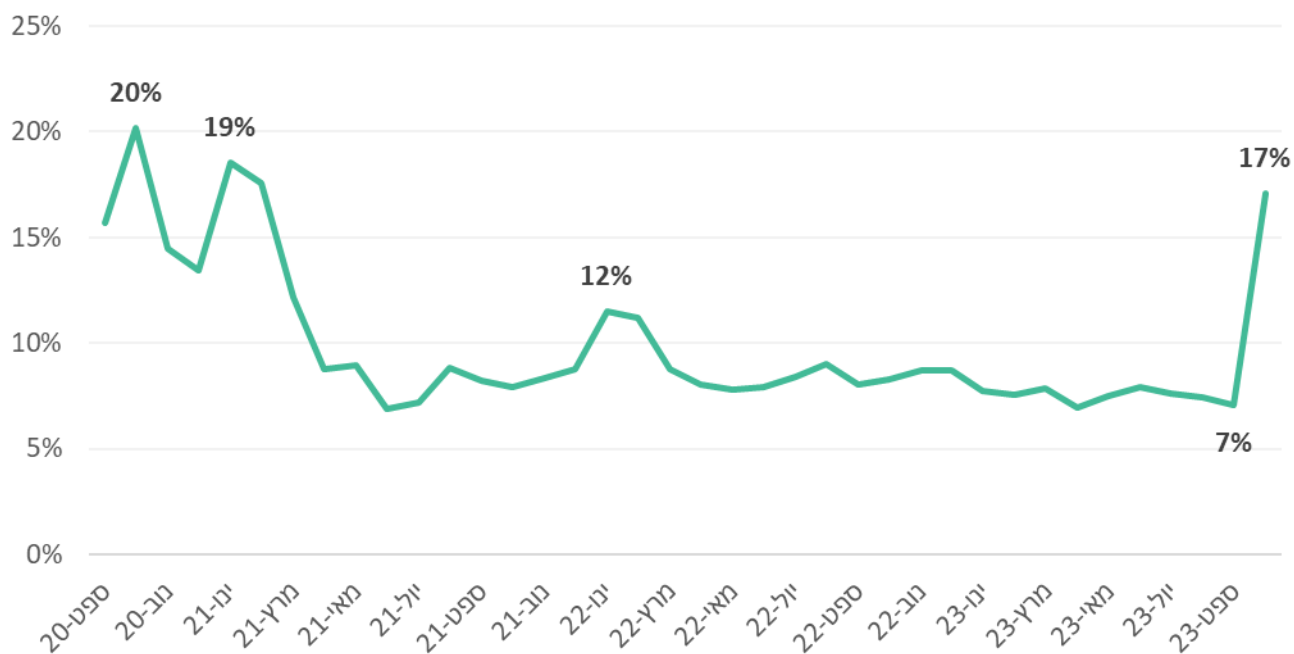

מקור: עיבודים של אגף הכלכלן הראשי לנתוני סב"א של הלמ"ס

* במקום שבו לא ניתן לעשות חלוקה בין סיבות שונות להיעדרות בשל מיעוט בתצפיות לפחות באחת הקטגוריות אחדו הסיבות השונות לסיבה אחת לא מפורטת (הבאר המקווקו בתרשים). השבוע של חול המועד אינו מקבל ביטוי בנתוני אוקטובר 2023.

6. זינוק חד בשיעור העובדים מהבית בחודש אוקטובר ביחס לספטמבר. העבודה מהבית נפוצה יותר בענפי ההיי-טק והשירותים הפיננסיים ובקרב נשים; ועולה עם רמות ההשכלה

מתרשים 9 עולה שבחודש אוקטובר חל זינוק של 10 נקודות אחוז בשיעור שעות העבודה שמועסקים עבדו מהבית מסך השעות שהם עבדו. סך שעות העבודה שנעשו מהבית עמד בחודש אוקטובר על כ-17%, בהשוואה ל-19%-20% שהיו בתקופת הסגרים השני והשלישי של הקורונה (בתקופת הסגר הראשון לא נאספו נתונים אלו במסגרת סקר כוח אדם), או ל-12% בתקופת גל האומיקרון שחל בתחילת שנת 2022. סביר שהמיומנויות של עובדי מרחוק שנצברו במשך משבר הקורונה אפשרו את ההתאמה המהירה של המועסקים לחזרה לעבודה מהבית באוקטובר.

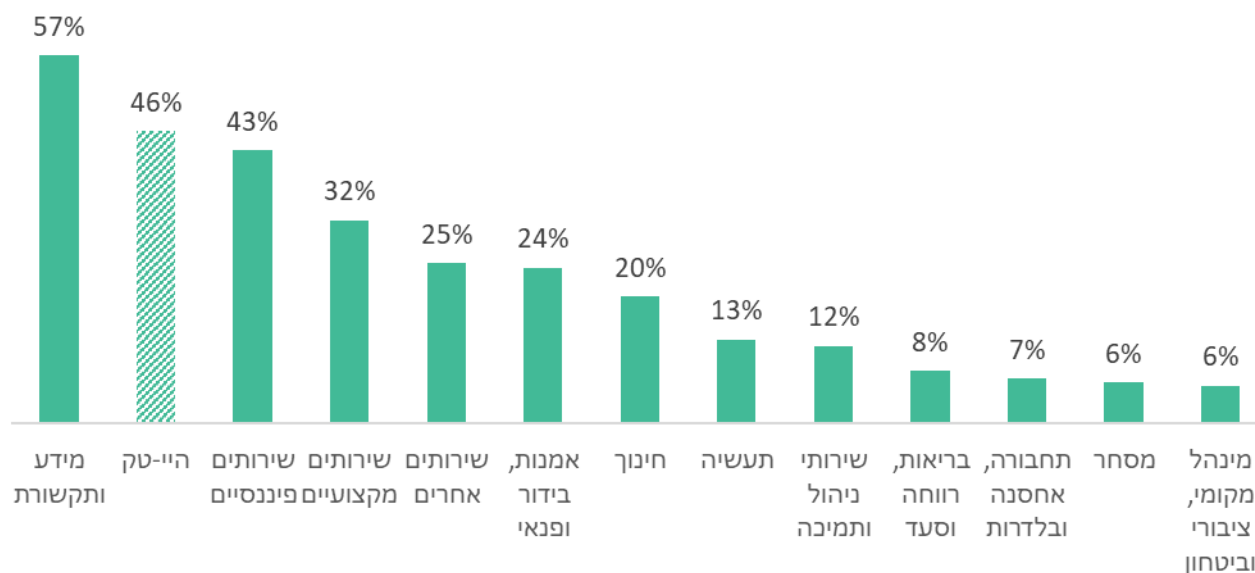
מקור: עיבודים של אגף הכלכלן הראשי לנתוני סב"א של הלמ"ס

* השבוע של חול המועד אינו מקבל ביטוי בנתוני אוקטובר 2023.

כפי שהראנו בתרשים 5 שיעור גבוה יחסית של מועסקים בענף ההיי-טק והשירותים הפיננסיים נעדרו ממקום עבודתם בחודש אוקטובר בשל גיוס למילואים. מתרשים 10 עולה שמועסקים בענפים אלו מתאפיינים בגמישות רבה יותר במעבר לעבודה מהבית כך שסביר שהפוטנציאל של כלל המועסקים לעשות את המעבר לעבודה מהבית במידת הצורך הוא גבוה יותר מזה שנצפה בחודש אוקטובר.

שיעור שעות העבודה מהבית לפי ענף כלכלי אוקטובר 2023

תרשים 10

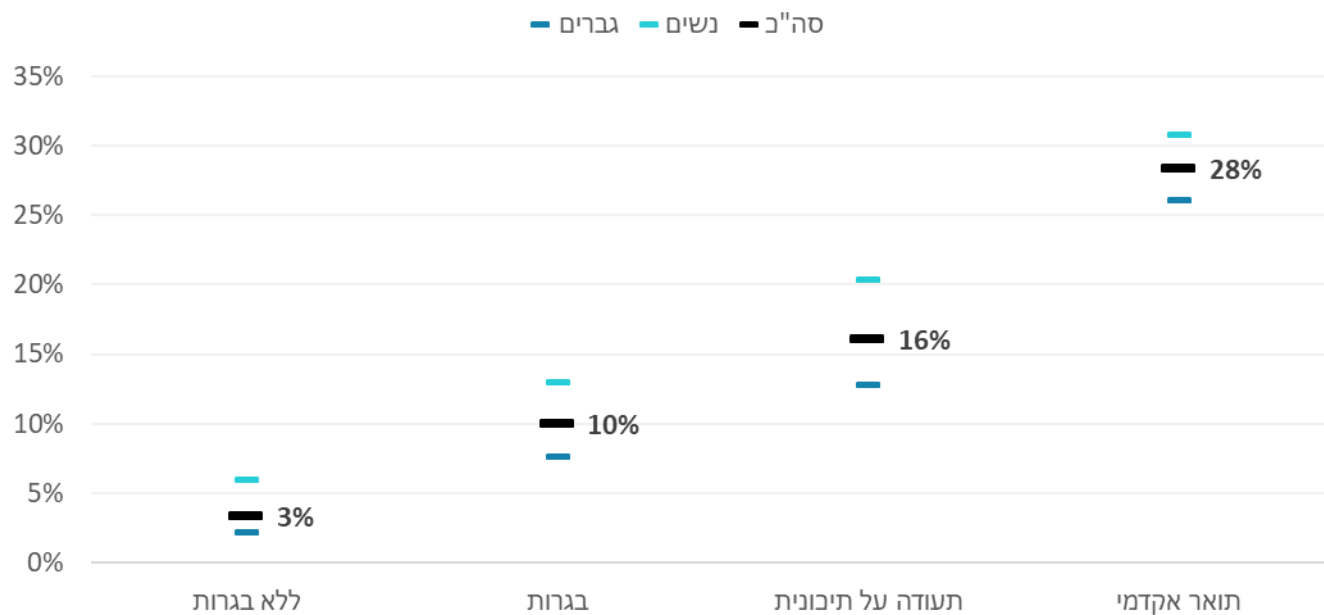
מקור: עיבודים של אגף הכלכלן הראשי לנתוני סכ"א של הלמ"ס

* בענפים שאינם מופיעים בתרשים שיעור העבודה מהבית הינו זניח. ההיי-טק אינו אחד מענפי הכלכלה הסטנדרטיים. כשני שליש מהמועסקים בו הם מענף מידע ותקשורת והיתר מענפים אחרים (תעשייה ושירותים מקצועיים מדעיים וטכניים). לטובת הניתוח ענף ההיי-טק הוגדר לפי תתי הענפים 21,26,303,62,631,720,721. תיתכן שונות מסוימת בנתונים ברמת תתי הענפים בכל ענף. השבוע של חול המועד אינו מקבל ביטוי בנתוני אוקטובר 2023.

מתרשים 11 עולה שעבודה ששיעור העבודה מהבית עולה עם רמת ההשכלה באופן ניכר. כך, בקרב מועסקים ללא תעודת בגרות שיעור העבודה מהבית עמד בחודש אוקטובר על כ-3% (עלייה של כ-32% ביחס לחודש ספטמבר), בעוד שבקרב מועסקים עם תואר אקדמי הוא עמד על 28% (קפיצה של 135%, מ-12% בלבד בחודש ספטמבר). כמו כן, עולה מהתרשים שנשים בכל רמות ההשכלה עבדו בשיעורים גבוהים יותר מהבית בחודש אוקטובר. ייתכן שהאפשרות של נשים לעבודה מרחוק הייתה גורם ממתן לשיעור הנעדרות מסיבות הקשורות למלחמה (ראו נספח ב).

שיעור שעות העבודה מהבית לפי השכלה ומגדר אוקטובר 2023

תרשים 11

מקור: עיבודים של אגף הכלכלן הראשי לנתוני סב"א של הלמ"ס

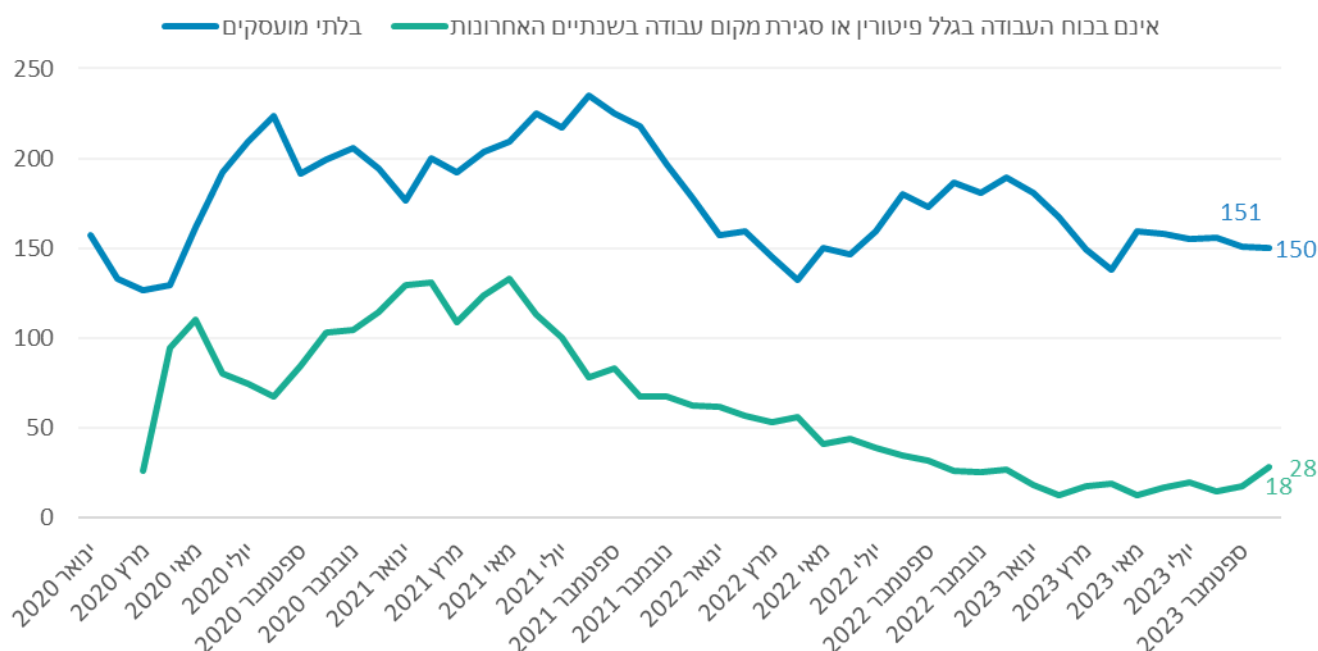
* השבוע של חול המועד אינו מקבל ביטוי בנתוני אוקטובר 2023.

נספחים

נספח א | הבלתי מועסקים והיוצאים משוק העבודה

מובטלים ויוצאים משוק העבודה בגלל פיטורין או סגירת מקום עבודה בשנתיים האחרונות (אלפים)

נספח א

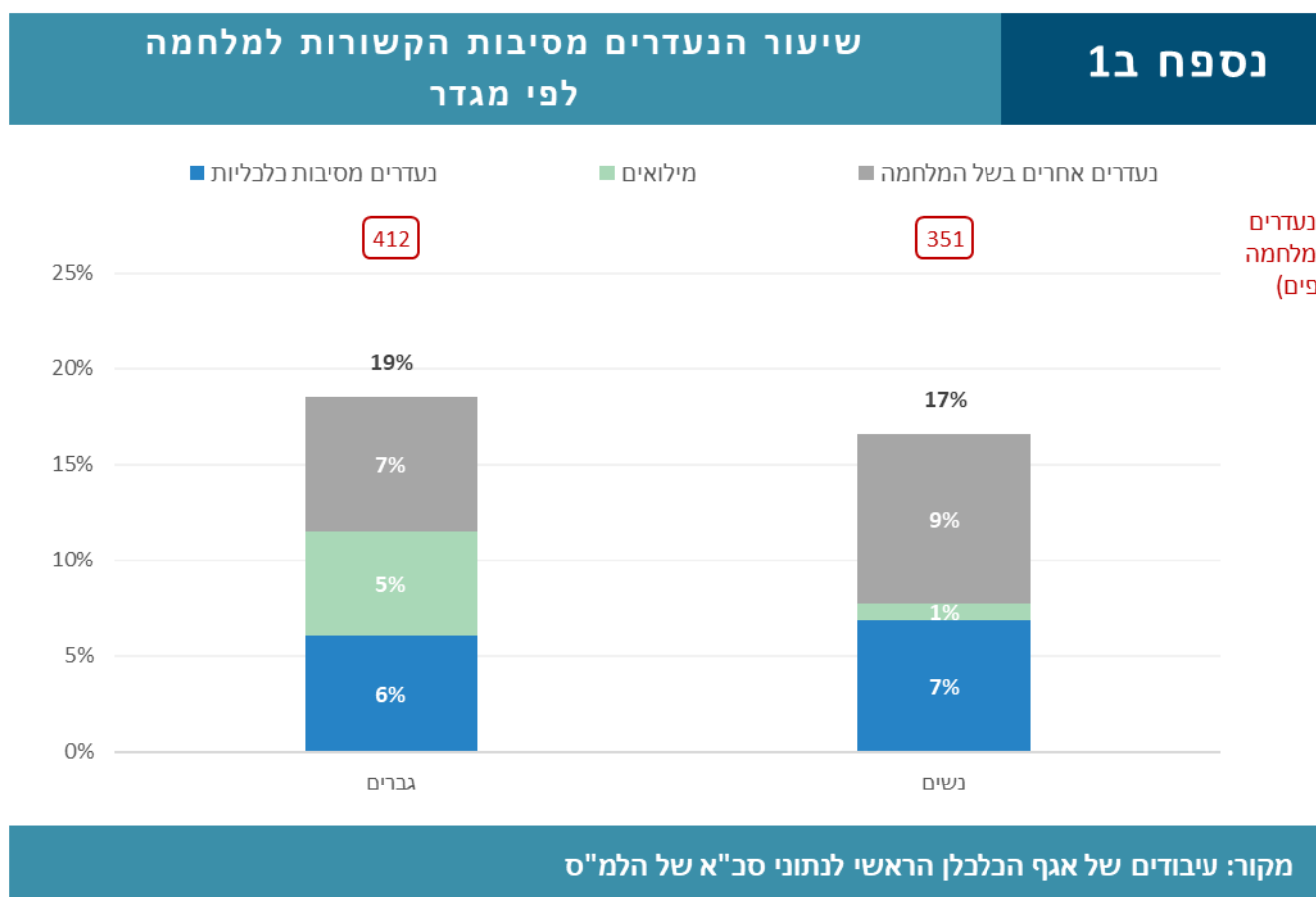
מקור: עיבודים של אגף הכלכלן הראשי לנתוני סב"א של הלמ"ס

* השבוע של חול המועד אינו מקבל ביטוי בנתוני אוקטובר 2023.

נספח ב | ההבדל המגדרי בשיעור היעדרות ממקום העבודה בשל סיבות הקשורות למלחמה בחודש אוקטובר

מתרשים ב1 עולה שגברים נעדרו מעט יותר ממקום עבודתם מסיבות הקשורות למלחמה בהשוואה לנשים בחודש אוקטובר (19% ו-17% בהתאמה), בשל היעדרות בגלל גיוס למילואים בעוד ששיעור היעדרותם בשל סיבות כלכליות (צד הביקוש) או סיבות אחרות שהן מצד ההיצע הינו נמוך יותר.

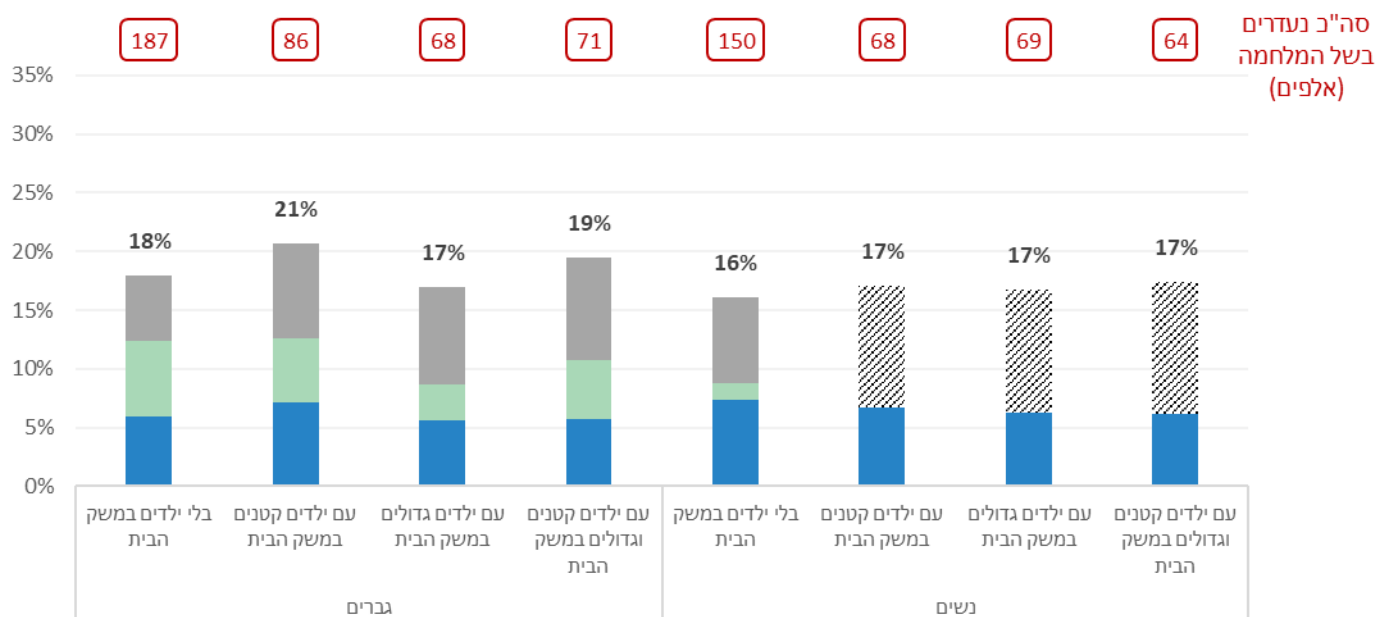
סיבה אפשרית לשיעור היעדרות הגבוה יחסית של נשים בשל סיבות אחרות הקשורות לצד ההיצע (9% לעומת 7% בקרב גברים) יכולה להיות בשל ההשבתה הנרחבת יחסית של מערכת החינוך והצורך להישאר עם הילדים בבית. עם זאת, מתרשים ב2 לא נראה שישנו פער גבוה יותר בהיעדרות בשל סיבה זו בקרב אימהות לילדים קטנים (עד גיל 9) בהשוואה לאבות ביחס לפער בין אימהות ואבות לילדים בגילאים מבוגרים יותר (שתיאורטית יכולים לעבוד בשיעורים גבוהים יותר בשל כך שילדיהם יכולים להסתדר מעט יותר באופן עצמאי בהשוואה לילדים קטנים). כמו כן, לא ניתן לשלול את האפשרות שאימהות נעדרו מעט יותר מסיבה זו בשל כך שבני זוגם היו במילואים בשיעורים גבוהים יחסית; ובמידה והם לא היו מגויסים החלוקה בהיעדרות ממקום העבודה הייתה גבוהה יותר.

שיעור הנעדרים מסיבות הקשורות למלחמה לפי מגדר והורות לילדים

נספח 2ב

■ נעדרים מסיבות כלכליות ■ מילואים ■ נעדרים אחרים בשל המלחמה ⚡ לא ניתן לפרט את הסיבות עקב מיעוט תצפיות

מקור: עיבודים של אגף הכלכלן הראשי לנתוני סב"א של הלמ"ס

* ילדים קטנים הוגדרו כילדים עד גיל 9 וילדים גדולים בגילאי 10-17. במקום שבו לא ניתן לעשות חלוקה בין סיבות שונות להיעדרות בשל מיעוט בתצפיות לפחות באחת הקטגוריות אוחדו הסיבות השונות לסיבה אחת לא מפורטת (הבאר המקווקו בתרשים).

משרד האוצר
Ministry of Finance

אגף
הכלכלן הראשי

